

Во дні фельдфебеля-царя¹
Капрал Гаврилович Безрукий²
Та унтер п'яний Долгорукий³
Україну правили. Добра
Таки чимало натворили,
Чимало люду оголили
Оці сатрапи-ундіра,
А надто стрижений Гаврилич
З своїм єфрейтором малим⁴
Та жвавим, на лихо лихим,
До того люд домуштрували,
Що сам фельдфебель дивувались
І маршировкою, і всім,
І «благодарні пребивали
Всегда к єфрейторам своїм».
А ми дивились, та мовчали,
Та мовчки чухали чуби.
Німії, подлії раби,
Підніжки царськії, лакеї
Капрала п'яного! Не вам,
Не вам, в мережаній лівреї
Донощики і фарисеї,
За правду пресвятую стать
І за свободу. Розпинать,
А не любить ви вчилися брата!
О роде суєтний, проклятий,
Коли ти видохнеш? Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось-таки колись!
Не сотні вас, а мільйони
Полян, дулебів і древлян
Гаврилич гнув во время оно;
А вас, моїх святих киян,
І ваших чепурних киянок
Оддав своїм прафосам п'яним
У наймички сатрап-капрал.
Вам і байдуже. А меж вами
Найшовсь-таки якийсь проява,
Якийсь дурний оригінал,
Що в морду затопив капрала⁶,
Та ще й у церкві, і пропало,
Як на собаці.

{*}

Так-то так!
Найшовсь-таки один козак
Із міліона свинопасів,
Що царство все оголосив:
Сатрапа в морду затопив.
А ви, юродиві, тим часом,
Поки нездужає капрал,
Ви огласили юродивим
Святого лицаря! а бивий⁷
Фельдфебель ваш, Сарданапал,
Послав на каторгу святого;
А до побитого старого
Сатрапа «навсегда оставсь
Преблагодосклонним».
Більш нічого
Не викроїлось, і драму
Глухими, темними задами
На смітник винесли, а я...
О зоре ясна моя!
Ведеш мене з тюрми, з неволі
Якраз на смітничок Миколи,
І світиш, і гориш над ним
Огнем невидимим, святим,
Животворящим, а із гною
Встають стовпом передо мною
Його безбожні діла...
Безбожний царю! творче зла!
Правди гонителю жестокий!
Чого накоїв на землі!
А ти, всевидящее око!
Чи ти дивилося звисока,
Як сотнями в кайданах гнали
В Сибір невольників святих⁸,
Як мордували, розпинали
І вшали. А ти не знало?
І ти дивилося на них
І не осліпло. Око, око!
Не дуже бачиш ти глибоко!
Ти спиш в кіоті, а царі...
Та цур їм, тим царям поганим!
Нехай верзуться їм кайдани,
А я долину на Сибір,
Аж за Байкал; загляну в гори,
В вертепи темні і в нори
Без дна глибокі, і вас,
Споборники святої волі,

Із тьми, із смрада і з неволі
Царям і людям на показ
На світ вас виведу надалі
Рядами довгими в кайданах...

[Грудень 1857,
Нижній Новгород]

* Ці рядки закреслені автором в рукописі.

Твір не закінчений, очевидно, це вступ до поеми, яку Т. Шевченко думав назвати «Сатрап и дервиш» і написати російською мовою.

1. *В одні фельдфебеля-царя...*— За царювання Миколи I.

2. *Капрал Гаврилович Безрукий* — Бібіков Дмитро Гаврилович (1792—1870). У 1837—1852 рр.—київський військовий губернатор, київський, подільський і волинський генерал-губернатор, реакціонер і самодур. Брав участь у розгромі Кирило-Мефодіївського товариства.

3. *Долгорукий* — князь Долгоруков Микола Андрійович (1792—1847), чернігівський, полтавський, харківський генерал-губернатор у 1840—1847 рр. Проводив реакційну політику царизму на Україні.

4. *Єфрейтор мали й* — Писарев Микола Еварестович (1806— 1884), правитель канцелярії генерал-губернатора Бібікова.

5. *Прафос* —у російській армії XVIII—XIX ст. солдат або унтер-офіцер, в обов'язок якого

входило прибирання казарм, нагляд" за арештованими і виконання тілесних покарань; тут у значенні мерзотник.

6. ...в морду затопив капрала...— Такий випадок стався не з Бібіковим, а з Писаревим у Петрозаводську, коли той займав посаду олонецького цивільного губернатора.

7. Бивий (церк.-слов.)— колишній.

8. В Сибір невольників святих...— Ідеться про декабристів.